

Arkeologisk utredning, etapp 1

Skogsbruk och stenålder längs Nissan

Inför byggnation av gasledning mellan Gislaved och Limmared

*Båraryds socken i Gislaveds kommun
Jönköpings län*

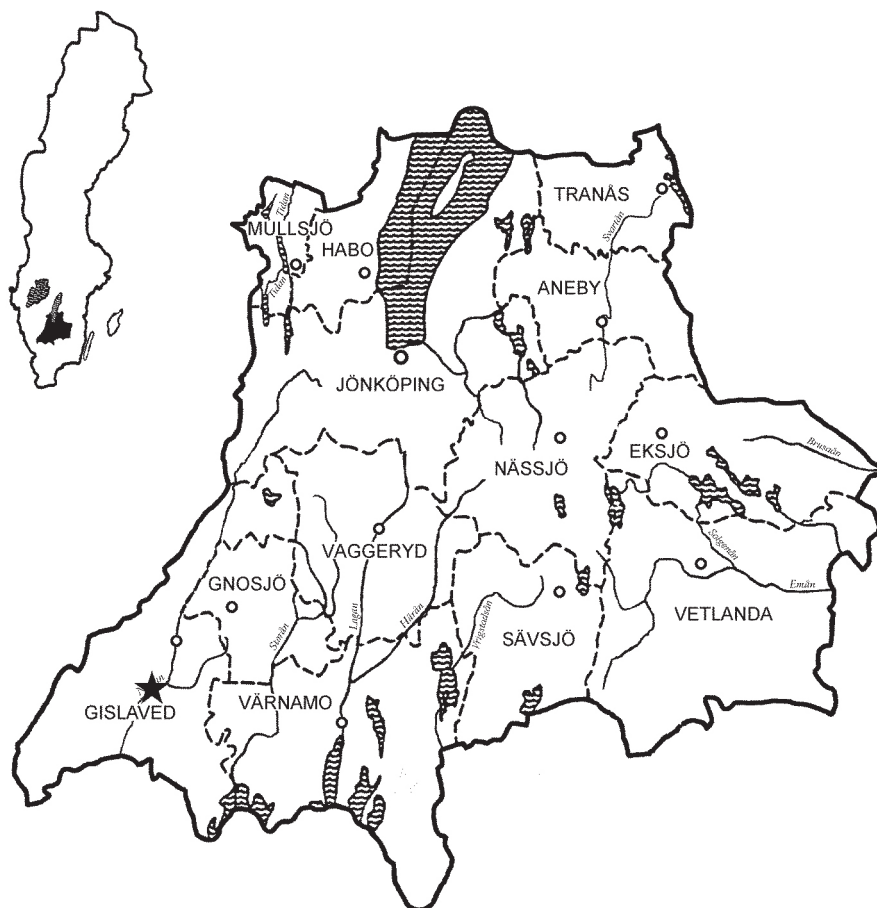

Arkeologisk utredning, etapp 1

Skogsbruk och stenålder längs Nissan

Inför byggnation av gasledning mellan Gislaved och Limmared

*Båraryds socken i Gislaveds kommun
Jönköpings län*

Rapport och ritningar: Jörgen Gustafsson

Grafisk design: Anna Stålhammar

Tryckning och distribution: Marita Tidblom och Birgitta Blomkvist

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:

Ur karta © Lantmäteriet. Medgivande MS2007/04833.

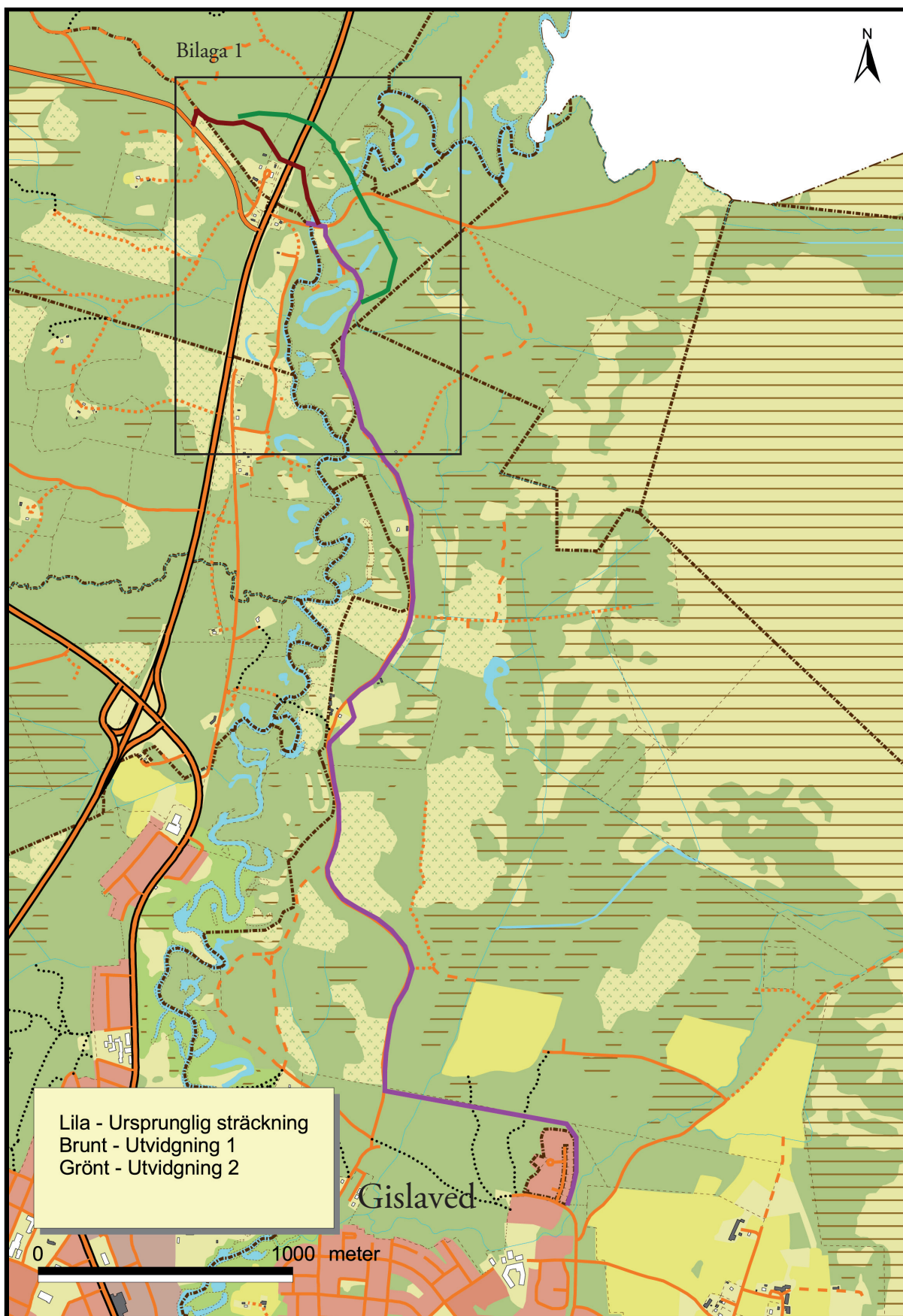
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2009

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö.....	5
Tidigare undersökningar.....	5
Resultat.....	6
Ursprunglig sträckning.....	6
Utvidgning 1.....	6
Utvidgning 2.....	6
Sammanfattning.....	7
Åtgärdsförslag.....	7
Ursprunglig sträckning.....	7
Utvidgning 1.....	7
Utvidgning 2.....	7
Administrativa uppgifter.....	8
Referenser.....	9
Tryckta källor.....	9
Arkiv.....	9
Figurförteckning.....	9

Bilagor

- Bilaga 1. Karta över de nyupptäckta fornlämningarna
- Bilaga 2. Förteckning över de nyupptäckta fornlämningarna
- Bilaga 3. Karta över området för boplatsläget

FIGUR 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:18 000.

Inledning

Jönköpings läns museum genomförde under december månad 2006 en arkeologisk utredning etapp 1 i samband med byggnation av gasledning från Gislaved till Limmared. En 25 meter bred korridor till en längd av drygt 5,5 kilometer besiktigades. I februari månad 2007 utvidgades sträckan i den norra delen, väster om Nissan, vilket föranledde ytterligare en besiktning. Under maj månad gjordes ytterligare en kompletterande utredning av en ca 1,2 km lång sträcka norr om ursprungsalternativet.

Beställare är E-ON Gas Sverige AB. Ansvarig för utredningen var Jörgen Gustafsson, antikvarie vid Jönköpings läns museum. Den kompletterande utredningen i maj månad 2007 utfördes av Fredrik Engman även han antikvarie vid Jönköpings läns museum.

Målsättning och metod

Målsättningen med utredningen var att fastställa eventuell förekomst av fast fornlämning inom det planerade området för gasledningen. Detta gjordes genom en fältbesiktning samt en genomgång av fornminnesregistret.

Topografi och fornlämningsmiljö

Området är beläget norr om Gislaved, till största del öster om Nissan. Ledningen går främst genom skogsmark men också genom en del uppodlad mark. Till största delen kommer ledningen att läggas i anslutning till befintliga vägar och skogsvägar. I den norra delen går ledningen genom ett sankt område som karaktäriseras av gamla korvsjöar dvs rester av Nissans äldre sträckningar. Området väster om Nissastigen, där sträckningen för den första utvidgningen fortsätter, går ledningen först över öppen ängsmark för att sedan stiga brant i ett skogsparti med berg i dagen.

Fornlämningsskildern i området domineras av lämningar som relaterar till järnframställning och skogsbruk. Framförallt påträffas kolningsgropar och kolbottnar men också några blästplatser. I området längs med Nissan påträffas också lämningar från stenålder, framför allt från den äldre delen av stenåldern som kallas mesolitikum. Detta hör bland annat samman med att Nissan var sammanlänkad med Fornbolmen där vi genom ett stort antal påträffade boplatser och lösfynd vet att aktiviteten var hög under den här perioden.

Tidigare undersökningar

1998 undersöktes en mesolitisk boplatz i Båraryd inför byggnation av ny bro över Nissan. En härd, nedgrävningar och stolphål påträffades och daterades till ca 5000 f.Kr. Även flintfynd i form av spån,

avslag och en skrapa gjordes (Ameziane, Gustafsson 2006). I samband med nedläggning av vattenledning mellan Hestra och Gislaved gjordes 2004 en arkeologisk utredning i området. En korridor öster om Nissastigen inventerades. Ett 30-tal nya skogsbrukslämningar påträffades (Engman, Vestbö 2004). 2002 gjordes en utredning vid den norra infarten till Gislaved på området mellan Nissan och Nissastigen. Inget påträffades förutom ett diffust stolphål eller nedgrävning i områdets norra del (Skanser 2002).

Resultat

Ursprunglig sträckning

De fornlämningar som finns i anslutning till utredningsområdet är nästan uteslutande metall- och skogsbrukslämningar med undantag för ett par milstenar. Vid fältinventeringen av sträckan påträffades inga nya fornlämningar. Sträckan berörde inte heller direkt några befintliga fornlämningar förutom i den norra delen där ledningen går i anslutning till en grupp av kolningsgropar. Läns museet gör bedömningen att det går att gå förbi kolningsgroparna om man strikt följer skogsvägen och att kolningsgroparna tydligt märks ut innan byggstart.

Direkt norr om kolningsgroparna går ledningen över en bäckravind och sedan upp på en höjd som ligger direkt öster om en av de större korvsjöarna i området. Området kring bäckravinen och den strandnära förhöjningen är en möjlig plats för en stenåldersboplats. Boplatser från den mesolitiska perioden ligger vanligtvis alldeles intill vattendrag och längs Nissan finns sedan tidigare ett flertal registrerade boplatser i närområdet (RAÄ 34, 35, 225 och 246).

Utvidgning 1

I februari 2007 besiktigades en ny sträckning väster om Nissastigen. I dess östra del passerar den söder om en gammal vägbank och en fyndplats av en kärnyxa. Dock passerar ledningen med marginal söder om fyndplatsen. Vid sträckningens västra del fanns två befintliga fornlämningar, Hunnakällan (30:2), en källa med namn och tradition, och resterna av en historisk husgrund (30:1). Vid fältbesiktningen påträffades också en kolbotten, en kolarkoja och två röjningsrösen varav ett var vallformat. I samråd med personal från *e-on* konstaterades det att ledningen kan läggas i den befintliga sträckningen om man håller tillbörligt avstånd. Lämningarna har markerats med fornlämningsband i fält.

Utvidgning 2

Under maj månad 2007 genomfördes en komplettering av sträckningen. Kompletteringen bestod av ett mer nordligt alternativ och den nya sträckningen inventerades samtidigt som personal från *e-on* var med och satte ut den nya sträckningen. På detta sätt kunde de

påträffade lämningarna undvikas. Inom detta alternativ bedömdes inga områden hysa ej synliga lämningar och den nya linjesträckningen berör inte de påträffade lämningarna.

I anslutning till den planerade sträckningen påträffades 17 nya lämningar varav 8 utgjordes av kolningsgropar, 6 bestod av kolbottnar och resterande 3 utgjordes av kolarkojgrunder, se BILAGA 1.

Sammanfattning

Under december 2006 genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning etapp 1 i samband med byggnation av gasledning från Gislaved till Limmared. Denna utredning kompletterades sedan vid två tillfällen under februari och maj månad 2007. Vid den första utredningen påträffades inga nya fornlämningar. Det konstaterades dock att ledningen passerar ett område med kolningsgropar samt ett område för en möjlig stenåldersboplats. Vid den första kompletteringen i februari påträffades fyra nya fornlämningar vilka bestod av en kolbotten, en kolarkoja och två röjningsrösen. Vid den andra kompletteringen under maj månad påträffades 17 nya lämningar vilka bestod av 8 kolningsgropar, 6 kolbottnar och 3 kolarkojgrunder.

Den ursprungliga sträckningen passerar ett område med kolningsgropar, dock kan ledningen passera som planerat om de föreslagna åtgärderna vidtas.

Åtgärdsförslag

Ursprunglig sträckning

Länsmuseet gör bedömningen att ledningen kan passera området med kolningsgropar, kolbottnar och kolarkojgrunder i sin ursprungliga sträckning. Dock måste man strikt följa den i fält markerade sträckningen och minimera arbetsområdet vid de identifierade lämningarna. Lämningarna måste också vara utmärkta innan arbetet påbörjas.

Länsmuseet gör också bedömningen att området för den eventuella stenåldersboplatsen skall gå vidare till utredning etapp 2.

Utvidgning 1

Länsmuseet gör bedömningen att ledningen kan läggas som tänkt under förutsättning att man vid arbetet respekterar de i fält utsatta fornlämningsmarkeringarna.

Utvidgning 2

Eftersom en arkeolog var närvarande vid stakningen av sträckningen kunde fornlämningar undvikas. Länsmuseet gör bedömningen att ledningen kan läggas som planerat.

Länsstyrelsen beslutar om ytterligare åtgärder.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens tillstånd:431-18313-06
Jönköpings läns museums dnr:478/06
Beställare:E-ON Gas Sverige AB
Rapportansvarig:Jörgen Gustafsson
Fältarbetstid:2006-12-06
Län:Jönköpings län
Kommun:Gislaveds kommun
Socken:Båraryds socken
Fastighetsbeteckning:Sebjörnarp 1:23, 1:3, m.fl.
Belägenhet:6D 1c Ekonomiska kartan
Koordinater:x 6359180 y 1364610 rikets
nät, 2,5 gon väst
Undersökningsyta:25 m bred korridor, ca 5,5 km

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor

Ameziane, J. & Gustafsson, A. 2006. Boplats vid Nissan. Väg 611 – ny vägsträckning och bro över Nissan. Arkeologisk rapport 2006:61, Jönköpings läns museum.

Engman, F. & Västbö, A. 2004, Väster och öster om Nissan. Ny vattenledning och vattentäkt mellan Gislaved och Hestra. Arkeologisk rapport 2004:58, Jönköpings läns museum.

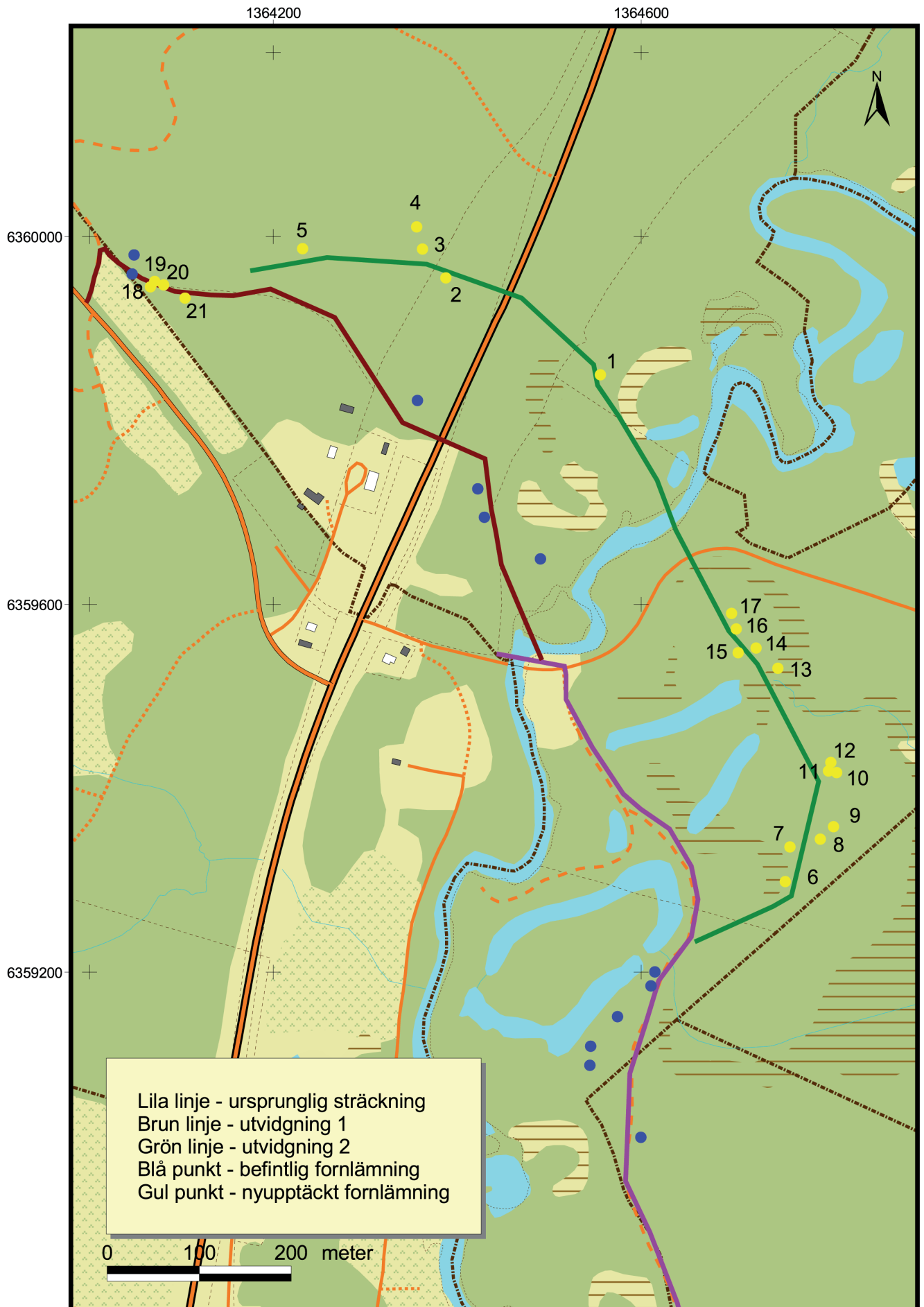
Skanser, L. 2002. Mellan Nissan och Nissastigen. Söschaktsgrävning inför DP-läggning inom fastighet Gislaved 2:105 mfl. Arkeologisk rapport 2002:47, Jönköpings läns museum.

Arkiv

Fornminnesregistret. Riksantikvarieämbetet, Stockholm.

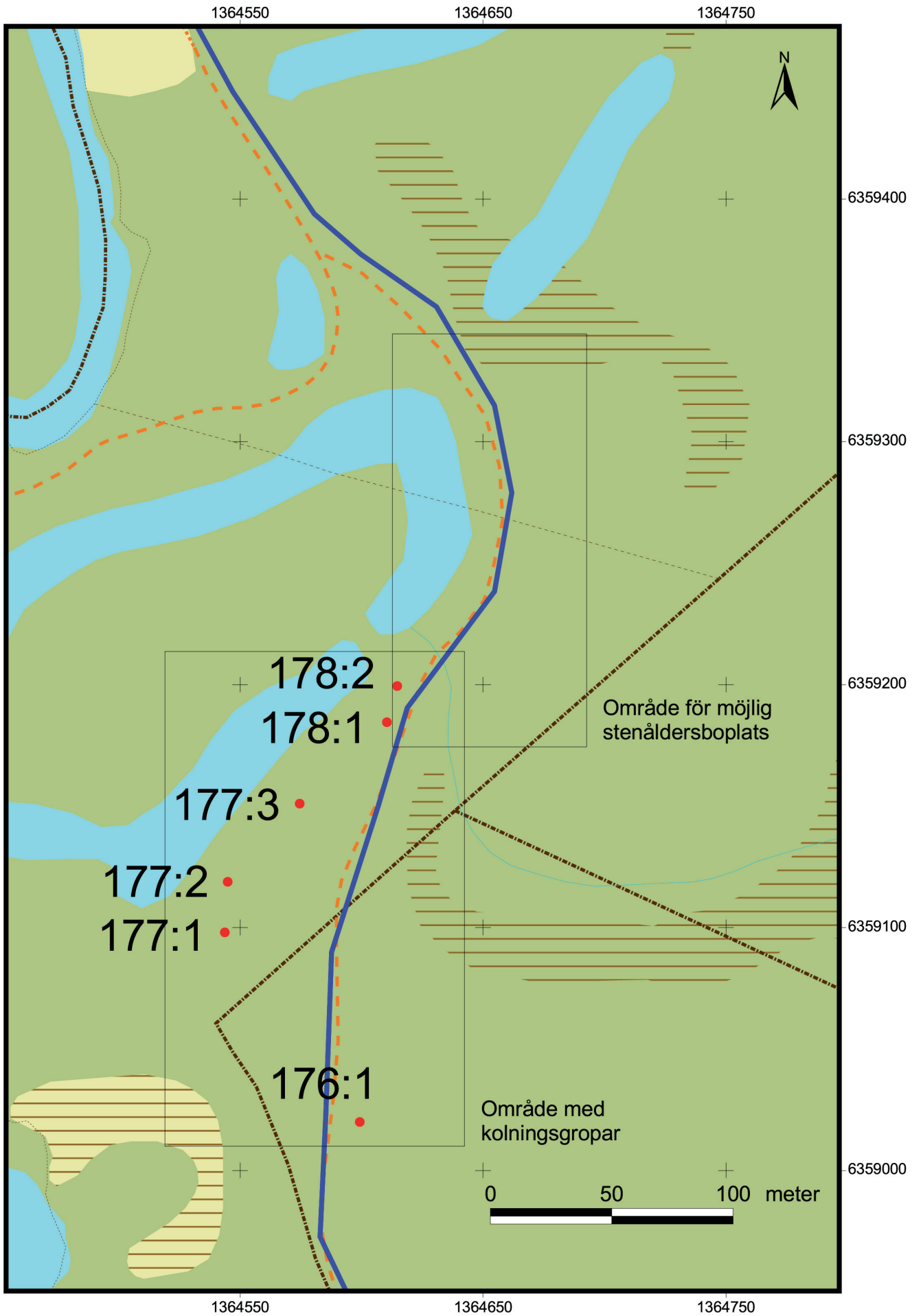
Figurförteckning

Figur 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1:18 000

Nyupptäckta fornlämningar

Nr	Typ	Beskrivning	Bedömning	X-koord.	Y-koord.
1	Kolbotten	Kolbotten, rund, 10 m i diameter, 0,3 m h. Omges av ränna 1-2 m br 0,3--0,4 m dj.	Övrig kulturhistorisk lämning	6359849,17	1364555,48
2	Kolningsgrop	Kolningsgrop, rund, 3 m i diameter och 0,9 m dj. Omges av vall 1-2 m br o 0,2-0,4 m h.	Fast fornlämning	6359954,86	1364387,34
3	Kolningsgrop	Kolningsgrop, rund, 2 m i diameter och 0,6 m dj, omges av vall 1 m br o 0,1 m h.	Fast fornlämning	6359986,18	1364361,87
4	Kolbotten	Kolbotten, rund 11 m i diameter och 0,3 m h. Omges av 4 stybbgropar 1-2,5 m i diam och 0,3-0,6 m dj.	Övrig kulturhistorisk lämning	6360010,33	1364350,11
5	Kolbotten	Kolbotten, rund 7 m i diameter och 0,3 m h. Omges av stybbgropar ca 1 m i diameter och 0,3 m dj.	Övrig kulturhistorisk lämning	6359986,59	1364231,52
6	Kolningsgrop	Kolningsgrop, rund 3 m i diameter 0,7 m dj. Omges av vall 1-2 m br o 0,2 m h. Gropen är fylld m ris.	Fast fornlämning	6359297,88	1364756,60
7	Kolningsgrop	Kolningsgrop, rund 2,5 m i diameter 0,7 m dj. Omges av vall 1 m br och 0,1 m h.	Fast fornlämning	6359335,80	1364761,88
8	Kojgrund	Kolarkojgrund, oval, 5x3,5 m (Ö-V) 0,4 m h bestående av en vall 1-1,5 m br.	Övrig kulturhistorisk lämning	6359344,38	1364794,49
9	Kolbotten	Kolbotten, rund 14 m i diameter och 0,4 m h. Omges av 11 stybbgropar 1-2,5 m i diameter o 0,4 m dj.	Övrig kulturhistorisk lämning	6359357,64	1364809,11
10	Kolningsgrop	Kolningsgrop, rund 2 m i diameter 0,6 m dj.	Fast fornlämning	6359416,41	1364812,45
11	Kolningsgrop	Kolningsgrop, rund 3 m i diameter och 1,1 m dj. Omges av vall 1-3 m br och 0,2 m h.	Fast fornlämning	6359418,19	1364803,57
12	Kolningsgrop	Kolningsgrop, rund 3 m i diameter och 1,2 m dj. Omges av vall 1-1,5 m br och 0,1-0,2 m h.	Fast fornlämning	6359427,58	1364806,07
13	Kolningsgrop	Kolningsgrop, rund 1,5 m i diameter och 0,4 m dj. Omges av vall i N 1-1,5 m br och 0,1 m h.	Fast fornlämning	6359530,15	1364748,61
14	Kojgrund	Kojgrund, oval 5x3,5 m (SV-NO), 0,3 m h, bestående av en vall ca 1 m br. Öppning åt SV.	Övrig kulturhistorisk lämning	6359552,11	1364724,82
15	Kolbotten	Kolbotten, rund 12 m i diameter och 0,2-0,3 m h. Omges av ränna ca 1 m br o 0,1-0,3 m dj.	Övrig kulturhistorisk lämning	6359546,82	1364705,57
16	Kojgrund	Kolarkojgrund, rund 4 m i diameter och 0,5 m h, bestående av vall.	Övrig kulturhistorisk lämning	6359572,71	1364703,40
17	Kolbotten	Kolbotten, rund 12 m i diameter 0,5 m h. Omges av ränna 1--2 m br 0,1-0,3 m dj.	Övrig kulturhistorisk lämning	6359577,51	1364699,48
18	Kolbotten	Rund, omges av ränna. Ca 10 m i diameter.	Övrig kulturhistorisk lämning	6359944,76	1364066,13
19	Röjningsröse	Runt, ca 1,5 m i diameter.	Övrig kulturhistorisk lämning	6359950,82	1364070,87
20	Kojgrund	Ca 3,5 m i diam. Öppning mot sydost. Kraftigt övertorvat.	Övrig kulturhistorisk lämning	6359946,86	1364080,43
21	Röjningsröse	Murliknande stentipp. Ca 5 x 1,5 m.	Övrig kulturhistorisk lämning	6359932,85	1364103,77

Arkeologisk rapport 2009:09
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM